

NÄYTTELY- JA MESSURAKENTAMIS- KOULUTUKSEN MUUTTAMINEN NÄYTTÖ- TUTKINTOPERUSTEISEKSI IKAALISTEN KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUSOPPILAITOKSESSA

Juhani Anttila
Aarne Hämäläinen
Markku Keimiöniemi

Ammatillisen opettajankoulutuksen
kehittämishanke
Toukokuu 2014
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Tampereen ammattikorkeakoulu

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU

Tampere University of Applied Sciences

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Opettajankoulutuksen kehittämishanke

ANTTILA JUHANI; HÄMÄLÄINEN AARNE; KEIMIÖNIEMI MARKKU:
Näyttely- ja messurakentamiskoulutuksen muuttaminen näyttötutkinto-
perusteiseksi Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksessa

Kehittämishanke 38 sivua, joista liitteitä 4 sivua
Toukokuu 2014

Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen (IKATA) näyttely- ja messurakentamisen koulutus muutettiin vuoden 2014 alusta lukien näyttötutkinto-
perusteiseksi, kun se oli siihen asti ollut opetussuunnitelmaperusteista.

Päätökseen vaikutti etenkin Opetushallituksen valmisteleva ehdotus ammattitutkintojen opiskeluoikeuden rajoittamisesta, mutta myös opetuksen luonne ja koulutukseen hakeutuva opiskelija-aines.

Tässä kehittämishankkeessa kuvataan toisaalta näyttötutkintojen järjestämisluvan yleiset periaatteet ja niihin liittyvät säännökset, mutta myös tapaustutkimuksen omaisesti vuodenvaihteessa 2013–2014 alkanut muutosprosessi IKATA:ssa.

Kehittämishanke pitää sisällään myös IKATA:n tämänhetkisille näyttötutkintoperusteisilla aloilla opiskeleville laaditun kyselyn sekä opetushenkilöstön haastatteluita. Kyselyssä ja haastatteluissa kartoitettiin mielipiteitä näyttötutkintomuotoisesta opiskelusta, toisaalta jo vakiintuneilla aloilla ja toisaalta tässä juuri muuttuneessa näyttely- ja messurakentamisen koulutuksessa.

Kyselyn ja haastatteluiden perusteella voidaan jo tässä vaiheessa näyttötutkintokoulutusta arvioida, että muutos kannatti.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
1.1 Kehittämistehtävän taustoitus	4
1.2 Kehittämishankkeen tavoite ja tarkoitus	5
1.3 Toimeksiantajan kuvaus	6
1.4 Kehittämisraportin eteneminen	6
1.5 Kehittämistehtävän toteutus	7
2 NÄYTTÖTUTKINTOJEN JÄRJESTÄMISTÄ KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET	9
2.1 Suunnittelu- ja valmisteluprosessin aloitus	9
2.2 Opetussuunnitelman perusta	9
2.3 Järjestämissopimuksen ja -suunnitelman valmistelu	10
2.4 Sähköiset opiskelijapalautejärjestelmät	11
3 NÄYTTELY- JA MESSURAKENTAMISEN OPETUS IKATASSA	13
3.1 Tekijät hakupäätöksen taustalla	13
3.2 Näyttötutkinnon järjestämisluvan hakeminen	13
3.3 Opetuksen rytmitys lukuvuoden aikana	16
3.4 Tutkintotilaisuudet ja osaamisen tunnustaminen	17
3.5 Asiakastyöt	18
4 OPISKELIJOIDEN JA OPETUKSESTA VASTAAVAN HENKILÖSTÖN MIELIPITEET NÄYTTÖTUTKINTOKOULUTUKSESTA	20
4.1 Tutkimusongelma ja tiedonhankinnan menetelmät	20
4.2 Kyselyn tulokset	21
4.3 Haastattelut	30
4.3.1 Rehtorin haastattelu	30
4.3.2 Koulutuspäällikön haastattelu	30
4.3.3 Ammattialavastaavien haastattelut	31
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	32
LÄHTEET	33
LIITTEET	35

1 JOHDANTO

1.1 Kehittämistehtävän taustoitus

Länsi-Pirkanmaan koulutuskuntayhtymästä Sastamalan koulutuskuntayhtymän alaisuuteen 1.1.2014 siirtyneessä Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksessa (IKATA) päätettiin muuttaa näyttely- ja messurakentamisen koulutusohjelma näyttötutkintoperustaiseksi syksyllä 2013. Näyttötutkintoperustaisuuteen ohjasi koulutukseen hakeutuva opiskelija-aines, oppilaitoksen tarve kehittää koulutusta sekä Opetushallituksen kaavailemat muutokset ammattitutkinto-opintojen rajoittamiseksi.

Näyttely- ja messurakentamisen opiskelijoilla on tyypillisesti ollut jo yksi aikaisempi ammattitutkinto suoritettuna tai heillä on ollut työkokemusta joltain näyttely- ja messurakentamisen osa-alueelta (Keimiöniemi 2014). Opiskelijat voidaan ajatella sekä ikänsä että hankkimansa työkokemuksen perusteella aikuisopiskelijoiksi. Monilla myös elämäntilanne suosii opintojen suorittamista näyttötutkintoperusteisesti, sillä se on mahdollista työn ohessa.

Näyttely- ja messurakentamistyö on sekä fyysisesti että henkisesti vaativaa. Se edellyttää usein valmiutta matkustaa pitkiäkin matkoja, työpäivät muodostuvat usein normaalia pidemmiksi ja työ vaatii ruumiillista voimaa. Opiskelijalta vaaditaan sitoutumista, joustavaa asennetta, monipuolisia yhteistyötaitoja ja avaraa maailmankatsomusta. Oppilaitoksessa koettiin, että riittäviä valmiuksia tähän kaikkeen ei voi oppia lähiopetuksessa 120 opintoviikon aikana. Näin totesi myös koulutuspäällikkö tätä kehittämishanketta varten tehdyssä haastattelussa. Ajatusta tukee myös opiskelijoilla kehittämishankkeen osana teetetty kyselytutkimus, jossa selvä enemmistö oli sitä mieltä, ettei koulutus sovellu suoraan peruskoulun jälkeiseksi koulutukseksi.

Opetushallituksessa valmisteltiin vuonna 2013 linjausta, jonka mukaan aikaisemmin jo yhden ammattitutkinnon suorittaneella ei olisi enää mahdollisuutta suorittaa toista ammattitutkintoa tai vaihtaa alaa. Sittemmin tästä ajatuksesta on luovuttu, ja kehittäminen on kohdistettu osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen. Kaavailut ehtivät kuitenkin käynnistää muutosproessin, jonka seurauksena IKATA:n koulutustarjontaan tuli yksi näyttötutkintoperusteinen opintolinja lisää. Muitakin kimmokkeita oli, sillä näyttötutkintoperustaisuuteen ohjasivat monet eri hyötynäkökohdat (Keimiöniemi 2014). Näyttötutkintoperusteinen koulutus tuo lisäarvoa koulutukseen ja tutkintoon antamalla opiskelijoille mahdollisuuden suorittaa tutkinnon eri tasoisena kokemuksen ja osaamisen mukaan – joko perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon. Työntantajien, työntekijöiden ja opettajien edustajien muodostaman kolmikannan suorittama

ammattitaidon ja osaamisen arviointi tutkinnon eri osissa lisää tutkinnon luotettavuutta ja koulutuksen laadun uskottavuutta. Kartoittamalla opiskelijoiden koulutus, työ- ja ammattitausta saadaan heille räätälöityä henkilökohtainen opintosuunnitelma, jolla voidaan taata eritaustaisten opiskelijoiden koulutus joustavasti. (Hämäläinen 2014.)

Näyttötutkintopohjaisessa opetuksessa voidaan hyödyntää tehokkaasti opiskelijoiden aikaisempaa osaamista eri aloilta, kun opiskelijat työskentelevät työelämän todellisten haasteiden parissa moniammatillisina työryhminä. Koulutukseen sopii luontevasti yrittäjälähtöisyys ja tiimioppiminen. Oppilaitoksen johdon ja koulutuksen suunnittelutyöhön osallistuneiden mukaan tätä onkin tarkoitus painottaa jatkossa entistä enemmän, esimerkiksi hankkimalla oppilaitokseen tiimimestarikoulutusta sekä hyödyntämällä IKATA:n hallinnoimana aloitetun Länsi-Pirkanmaan koulutuskuntayhtymän valtakunnallisen yrittäjäkasvatuksen (HOPE) malleja (Tuuri 2011, s. 16). Toteutuessaan tämä tarkoittaisi sitä, että opettaja olisikin enemmän tiiminvetäjä ja opiskelijat voisivat innostua yrittäjyydestä ja osallistua työssäoppimiseen yrittäjinä (TOY-malli) (Tuuri 2011, s. 186).

Toisen asteen koulutus on jatkuvassa muutoksessa. Kun ammatinvaihto ja toisen ammatillisen tutkinnon mahdollisuus säilyi, haasteeksi tuli rahoituksen kiristyminen. Julkisuudessa on vilahdellut jopa 25 % kustannusleikkaukset toiseen toisen asteen tutkintoon opiskelevan koulutukseen.

1.2 Kehittämishankkeen tavoite ja tarkoitus

Kehittämishanketehtävän tavoitteena oli selkeyttää ja kehittää muutosprosessia opetussuunnitelmaperusteisesta koulutuksesta näyttötutkintoperusteiseksi siirtymisessä. Tarkoituksena oli kuvata näyttötutkintojen järjestämissopimuksen valmisteluprosessi yleisellä tasolla, raportoida Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksessa 2013–2014 toteutettu hanke näyttely- ja messurakentamisen koulutuksen muuttamiseksi opetussuunnitelmaperusteisesta näyttötutkintoperusteiseksi sekä arvioida muutoksen vaikutuksia kevään 2014 aikana kertyneiden kokemusten perusteella.

Alun perin kehittämistehtävään harkittiin sisällytettäväksi myös järjestämissopimuksen valmistelutöitä ja näyttötutkintoperusteisuuteen siirtymisestä seurannut opetussuunnitelman uudistamistyö, mutta se ei lopulta ollut aikataulusyistä mahdollista. Niinpä oppilaitosta edustava kehitysryhmän jäsen teki ne hankkeen ulkopuolisina “kehitystöinä” ennen kuin tämän raportin aiheena oleva kehittämishanke oli virallisesti aloitettu.

Hankkeen tavoitteena oli myös tuottaa IKATA:lle materiaalia mahdollista seuraavaa vastaavanlaista projektia varten sekä kerätä kokemusta tällaisen muutostyön hallitusta

toteuttamisesta, järjestämisluvan hakuprosessista ja näyttötutkinto-opetuksen järjestämisestä. Kehittämishanketyöryhmän jäsenten henkilökohtaisina tavoitteina oli tutustua syvällisemmin näyttötutkintojen järjestämiseen ja niihin liittyvään ohjeistukseen ja lainsäädäntöön sekä löytää näyttötutkintokenttään uusia näkökulmia.

1.3 Toimeksiantajan kuvaus

Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitos on valtakunnallinen kulttuurialan oppilaitos, joka on profiloitunut erikoisalojen kouluttajaksi – ammattialojen joukossa on sellaisia, joita ei opeteta Suomessa missään muualla. IKATA:ssa on kaikkiaan 17 ammattialaa: asesepäntyö, erikoismetallityö, harmonikanrakennus, hienopuuseppä, korusuunnittelu ja -valmistus, lasipuhallus, ohjaustoiminta, mallinrakennus, muotoilu ja mallintaminen, näyttely- ja messurakentaminen, kitaranrakennus, sisustuslasi, tekstiili, vaatetus, huonekalurestaurointi, rakennusrestaurointi sekä graafinen suunnittelu. (IKATA 2014.)

Edellä luetelluista aloista 16:lla ensimmäisellä voidaan suorittaa käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto, tutkintonimikkeenä artesaani. Viimeksi mainitulla alalla voidaan suorittaa kuvallisen ilmaisun perustutkinto, tutkintonimikkeenä kuva-artesaani. Tekstiiliala on toistaiseksi ainoa, jonka opetus järjestetään aikuiskoulutuksena. (IKATA 2014.) IKATA oli vuoden 2013 loppuun saakka osa Länsi-Pirkanmaan koulutuskuntayhtymää, mutta koulutuskuntayhtymien fuusion myötä se on kuulunut 1.1.2014 alkaen Sastamalan koulutuskuntayhtymään (Sastamalan koulutuskuntayhtymä 2014).

Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksessa alkaa lähitulevaisuudessa, kenties jo ensi syksynä, uusi näyttötutkintopohjaisen ammattialan koulutuksen järjestämissuunnittelu ja hieman myöhemmin vielä toinen.

1.4 Kehittämisraportin eteneminen

Kehittämisraportin luvussa 2 luodaan katsaus näyttötutkintojen järjestämistä koskeviin yleisiin määräyksiin. Luvussa kuvataan näyttötutkintokoulutuksen aloittamista edeltävä valmisteluprosessin malli sekä sen päämääränä olevan näyttötutkintojen järjestämisluvan solmimisen ehdot. Malli perustuu toisaalta Opetushallituksen ohjeisiin ja määräyksiin sekä näyttötutkintoja koskeviin lakeihin ja asetuksiin, toisaalta tietoon jota Tampereen aikuiskoulutuskeskuksessa TAKK:ssa työskentelevälle kehittämisryhmän jäsenelle on kertynyt vuosien saatossa näyttötutkintomestarina ja näyttötutkintojen järjestämissopimusten valmistelijana.

Luku 3 käsittelee IKATA:ssa toteutettua, syksyllä 2013 aloitettua muutosprosessia näyttely- ja messurakentamisen koulutuksen muuttamiseksi opetussuunnitelmapohjaisesta näyttötutkintoperusteiseksi vuoden 2014 alusta alkaen sekä koulutuksen sisältöä.

Luvussa 4 esitellään sekä kehittämishankkeeseen kuuluva kysely IKATA:n kolmen eri näyttötutkintoperusteisen ammattialan opiskelijoille että näiden alojen ammattialavastavien, koulutuspäällikön ja rehtorin haastattelut. Lukuun on koottu sekä kyselyn tulokset että haastatteluiden keskeinen sisältö. Kehittämishankeraportti päättyy johtopäätöksiin luvussa 5.

1.5 Kehittämistehtävän toteutus

Kehittämistyöryhmään kuului kolme jäsentä, jotka kaikki työskentelevät opettajina toisella asteella osa- tai kokoaikaisesti, IKATA:ssa tai TAKK:ssa. Sen jälkeen kun aikaisemmat suunnitelmat kehittämishankkeen aiheeksi oli hylättävä työryhmän ulkopuolisista syistä syksyllä 2013, valikoitui hankkeen lopullinen aihe vuoden 2013 päätteeksi varsin luontevasti. Kehittämishanketyöryhmän jäsenistä Markku Keimiöniemi oli IKATA:n näyttely- ja messurakentamisen ammattialavastaavana työnsä puolesta vastuussa jo käynnistyneen näyttötutkinto-muutosprosessin suunnittelusta ja toteutuksesta. Keimiöniemi suunnitteli ja valmisteli uuden opetussuunnitelman ja muut opetuksen järjestämiseen liittyvät asiakirjat yhteistyössä opettajakollegoidensa kanssa vuodenvaihteessa 2013–2014. Uusimuotoinen koulutus alkoi tammikuussa 2014.

Kehittämishanketyöryhmään kuului myös TAKK:ssa työskentelevä näyttötutkintomestari Arne Hämäläinen, joka toi ryhmän käyttöön asiantuntijuutensa sekä kokemuksensa näyttötutkintomuotoisen koulutuksen suunnittelusta ja toteuttamisesta. Kehittämishankeraportin luku 2 perustuu pitkälti hänen kartuttamiinsa tietoihin näyttötutkintomuotoisen koulutuksen järjestämisestä. Kehittämishankeraportin kolmas kirjoittaja, Juhani Anttila, tutustui näyttötutkintomuotoisen koulutuksen järjestämiseen perusteellisemmin vasta tämän hankkeen myötä. Sen lisäksi että hän osallistui ryhmän mukana kehittämishankkeen suunnittelun ja toteutuksen eri vaiheisiin, hänen vastuullaan oli erityisesti hankkeen kirjallisen tuotoksen rakenne sekä tekstin toimittaminen, puhtaaksikirjoitus ja ulkoasu.

Koska koulutuksen muutosprosessi näyttötutkintoperusteiseksi oli jo pitkällä siinä vaiheessa kun kehittämishanketyö pääsi varsinaisesti alkamaan, jäi kehittämishankeryhmän tehtäväksi prosessin avaaminen sekä sen taustalla olevan yleisen mallin esittely. Kehittämishanke on näin ollen ennen kaikkea tapaustutkimus. Lisäksi kehittämishankkeessa kartoitettiin kyselyllä (lomake liitteenä) opiskelijoiden kokemuksia meneillään olevasta uudeltaisesta koulutuksesta sekä vertailun vuoksi myös kahden jo aikaisemmin näyttötut-

kintoperusteiseksi vakiintuneen ammattialan opiskelijoiden kokemuksiä. Kysely suunnattiin nykyisille opiskelijoille, joita on näillä kolmella ammattialalla yhteensä 30. Tällainen lähestymistapa valittiin, jotta opiskelijoilta saataisiin kerättyä mielipiteet tärkeimmiksi arvioituihin kysymyksiin tiukaksi muodostuneen kehittämishankeaikataulun puitteissa. Kehittämishankeryhmä suunnitteli ja laati kyselyn yhdessä, ja IKATA:ssa työskentelevä ryhmän jäsen huolehti kyselyn käytännön toteutuksesta maaliskuussa 2014.

Kehittämishankkeessa kerättiin myös rehtorin, koulutuspäällikön sekä näyttötutkintoperusteisten ammattialojen ammattialavastaavien näkemykset näyttötutkintoperusteisesta koulutuksesta ja siihen siirtymisestä. Heidän osaltanaan tiedonkeruumenetelmäksi valittiin haastattelu, mitä puolsi käytännön järjestelyiden sujuvuus ja se, että haastateltavia oli vain neljä. Haastattelut tehtiin huhti-toukokuun vaihteessa 2014. Heitä haastatteli IKATA:ssa työskentelevä kehittämishankkeen jäsen, joten haastateltavat ja haastattelija tunsivat toisensa entuudestaan. Vapaamuotoisten haastatteluiden keskeinen sisältö esitellään haastattelutilanteissa tehtyihin muistiinpanoihin nojautuen luvussa 6. Työ valmistui ja esiteltiin toukokuussa 2014.

Ryhmän jäsenet kokoontuivat vuoden 2014 alussa muutaman kerran kasvokkain sopiakseen työnjaosta ja suunnitellakseen hankkeen sisällön suuntaviivoja ja rajoituksia, mutta muuten yhteistyö järjestettiin saman- ja eriaikaisella verkkotyöskentelyllä, sähköpostikirjeenvaihdolla ja puhelinkeskusteluin. Kirjoitustyössä tukeuduttiin Google Drive -palveluun, joka oli puutteistaan ja rajoitteistaan huolimatta hyvä työkalu yhteisölliseen ja keskustelevaan kirjoitustyöhön. Ryhmätyöskentelyyn tarvittavat tilat ja välineet saatiin oppilaitoksilta (IKATA ja TAKK) ja työhön liittyvät oppilaitosten tuottamat tiedot ja materiaalit olivat työryhmän vapaasti saatavissa ja asianmukaiset luvat materiaalin käyttöön kysyttiin ja saatiin aina aineistoa hankittaessa.

2 NÄYTTÖTUTKINTOJEN JÄRJESTÄMISTÄ KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

Tässä luvussa esitellään näyttötutkintojen järjestämistä ja näyttötutkintoperusteisen koulutuksen aloittamiseen tähtäävää prosessia kuvaava yleinen malli, joka perustuu Opetushallituksen ohjeisiin ja määräyksiin, lainsäädäntöön sekä Tampereen aikuiskoulutuskeskuksessa näyttötutkintomestarina toimivan kehittämishankeryhmän jäsenen Aarne Hämäläisen kerryttämään tietoon, kokemukseen ja havaintoihin. Kuvattu malli on yksi mahdollisista malleista – lainsäädäntö ja ohjeet sallivat varioinnin monin paikoin. Tätä mallia kehittämistyöryhmä kuitenkin suosittelee hyödynnettäväksi toimeksiantajan seuraavissa vastaavankaltaisissa hankkeissa.

2.1 Suunnittelu- ja valmisteluprosessin aloitus

Kun päätös koulutuksen muuttamisesta näyttötutkintoperusteiseksi on tehty ja oppilaitoksen hallitus tai johtokunta on sen hyväksynyt, rehtori nimeää projektin toteuttajat ja vastuuhenkilöt ja valmistelutyö näyttötutkinnon järjestämissopimuksen tekemiseksi voi alkaa. Oppilaitosten organisaatioissa sekä toiminta- ja toteuttamismalleissa on luonnollisesti eroja, mutta yleensä koko prosessin ylimpänä valvojana ja alullepanijana on oppilaitoksen rehtori, jonka alaisuudessa toimialajohtaja valvoo ja ohjaa prosessia. Tiimien esimiehenä toimii koulutuspäällikkö, jonka alaisuudessa työskentelevät kouluttajat. Usein juuri koulutuspäällikkö on projektin toteuttaja, joka laatii tarvittavat sopimushanke-asiakirjat ja tekee muut vastaavat hankkeeseen liittyvät työt. Hän käyttää tarvittaessa avukseen kouluttajia ja talon muita tarjolla olevia resursseja tarpeen mukaan. Kaikki raportointi hoidetaan organisaation hallintorakenteen määräämässä järjestyksessä oppilaitoksen johtokunnalle tai hallitukselle saakka. (Hämäläinen 2014.)

Kaiken toiminnan perustana on lainsäädäntö sekä Opetushallituksen ohjeet ja määräykset. Tarvittava ohjeistus löytyy Näyttötutkinto-oppaasta (Opetushallitus 2012c), joka on tarkoitettu näyttötutkintojen järjestäjien ja tutkintotoimikuntien käyttöön.

2.2 Opetussuunnitelman perusta

Ammatillisesta koulutuksesta sädetyn lain (1998) mukaan ammatillisen koulutuksen tarkoituksena on “kohottaa väestön ammatillista osaamista, kehittää työelämää ja vastata sen osaamistarpeisiin sekä edistää työllisyyttä“. TAKK on luonnehtinut omassa opetussuunnitelmassaan (2006) näyttötutkintoperusteista koulutusta ja sen tavoitteita hallituksen esitystä (2005) lainaten: “Tavoitteena on, että ammatillista aikuiskoulutusta tarjotaan laadukkaasti maan eri alueilla ja eri koulutusaloilla.”

Työelämä ammattialoittain ohjaa muuttamaan ja kehittämään koulutusta. Näyttötutkintojärjestelmä antaa mahdollisuuden ottaa huomioon opiskelijan aikaisempi ammattiosaaminen ja huolellinen henkilökohtaistaminen mahdollistaa hyvän ja tehokkaan opiskelun. Koulutuksessa, työelämässä ja harrastuksissa hankittua osaamista käsitellään yhtenä kokonaisuutena siten, että osaaminen voidaan hyödyntää tutkinnon suorittamisessa. Myös työelämässä jo oleville halukkaille luodaan mahdollisuuksia opiskeluun ja annetaan tilaisuus suorittaa työmarkkinakelpoinen näyttötutkinto tai tutkinnon osa. Toteutustapana tässä voi olla oppisopimus tai omaehtoinen opiskelu. Ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomina näyttötutkinnot ovat erinomainen keino hankkia lisäosaamista ja korottaa koulutustasoaan. Näyttötutkinnon perusteissa määritelty ammattitaito osoitetaan tutkinnon osittain tutkintotilaisuuksissa. Tärkeää on myös toimiva ja tehokas kolmikan-tantana – työnantaja-, työntekijätaho sekä opetusala – tehtävä arviointiyhteistyö. (TAKK 2006.)

2.3 Järjestämissopimuksen ja -suunnitelman valmistelu

Kun muutostyöhön osallistuvat oppilaitoksen vastuuhenkilöt tutustuvat Opetushallituksen ohjeisiin ja määräyksiin, voidaan varmistua siitä, että järjestämisluvan kriteerit täyttyvät. Samalla varmistetaan että kaikki tarvittavat hankeasiakirjat on täytetty asianmukaisesti ja vältetään lisäselvityksiltä. (Hämäläinen 2014.) Opetushallitus (2012d) on laatinut ohjeen tutkintotoimikunnille järjestämisedellytysten selvityksen hakemista varten. Opetushallituksen velvollisuuksiin kuuluu ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun asetuksen (1998) mukaan muun muassa avustaa tutkintotoimikuntia selvitetessä oppilaitoksen edellytyksiä tutkintojen järjestämiseen. Näin tuetaan myös näyttötutkinnon järjestäjän toimintaa. Opetushallituksen tehtävänä on selvittää hakemusasiakirjojen perusteella selvittää näyttötutkintojen järjestämiskelpoisuus. Opetushallituksen (2012b) mukaan järjestämissopimuksen solmimisen ehtona on, että tuleva järjestäjä suunnittelee ja organisoii näyttötutkintotoimintansa ja dokumentoi sen näyttötutkinnon järjestämissuunnitelmaan.

Järjestämissuunnitelmasta Opetushallitus määrää seuraavaa. Suunnitelma tulee laatia Näyttötutkinto-oppaan (2012c, 48–53) mallin ja kyseessä olevan tutkintotoimikunnan ohjeiden mukaisesti. Järjestämissuunnitelman tulee kattaa niin monta tutkinnon osaa, että niistä muodostuu koko tutkinto. Arvioijaluettelo sekä tutkintosuoritusten arvioinnissa ja arviointiesityksen tekemisessä käytettävät asiakirjamallit tulee toimittaa liitteenä hake-

muksen yhteydessä. Jos käytetään Ammattitutkintoaineiston laadunvarmistus ALVARin¹ tuottamia näyttötutkintoaineistoja, täytyy suunnitelmaan laatia kuvaus niiden käytöstä. Suunnitelmasta täytyy selvittää tutkinnon järjestäjän käytössä olevat toiminta- ja menettelytavat.

Opetussuunnitelma on tutkinnon suorittamista ja opintojen suunnittelua ohjaava opinto-opas. Se sisältää kaksi johtokunnan hyväksymää osaa: yleisen osan ja opetussuunnitelmaa täydentävän koulutuskohtaisesti tarkennettavan erityisosan. Opetussuunnitelma toimii perustana oppilaitoksien toteuttamalle näyttötutkintoperusteiselle ja muulle ammatilliselle aikuiskoulutukselle. Pohjana opetussuunnitelmaa laadittaessa ovat ammatillista aikuiskoulutusta ohjaavat säädökset, tutkinnon perusteet ja Opetushallituksen aikuisten ammatillista koulutusta koskevat määräykset sekä ohjeet. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 631/1998.) Opetushallituksen näyttötutkintoja koskevat määräykset, ohjeet ja lomakkeet ovat kattavasti saatavilla verkossa (Opetushallitus 2014b). Säädöksiin perehdyttäessä on syytä ottaa huomioon niihin myöhemmin tulleet muutokset ja tarkastaa ajantasainen lainsäädäntö.

2.4 Sähköiset opiskelijapalautejärjestelmät

Opetushallitus antaa käyttöoikeuden sähköiseen opiskelijapalautejärjestelmään AIPALiin (Opetushallitus 2014d). Käyttäjät, tutkintotoimikuntien puheenjohtajat ja sihteerit tulostavat näyttötutkinnon suorittajien antamista palautteista raportteja tutkintotoimikuntiansa käyttöön. Kun palautekyselyn valtakunnallisiin kysymyksiin on vastannut vähintään viisi tutkintokohtaista tai koulutuskohtaista vastaajaa, näkevät tutkintotoimikunnat omien sopimuskumppaniensa tutkintokohtaiset palautteet, joista on mukana valtakunnallinen vertailutieto. Tämä tieto on luottamuksellista. Mahdollista tutkinnon järjestäjien omien lisäkysymysten kautta saatua lisätietoa eivät tutkintotoimikunnat saa käyttöönsä. (Opetusministeriö 2008, 3.)

Voimassa oleva näyttötutkintojen järjestämissopimus on edellytys lupaan, jolla tutkinnon järjestäjä voi kerätä AIPAL-palautetta tutkinnon suorittajilta. Tutkintotoimikuntien tulee toimittaa tiedot kaikista järjestämissopimuksista ja niiden muutoksista viipymättä Opetushallitukselle. Opetushallituksen sopimustietokannassa olevat ajantasaiset tiedot mahdollistavat sen että Opetushallitus voi jakaa käyttöoikeuksia ao. tutkintoon AIPAL-

¹ Keskeiset työmarkkinajärjestöt ja Opetushallitus allekirjoittivat syyskuussa 1994 sopimuksen, jonka perusteella ALVAR ryhtyi kolmikantaperiaatteen mukaisesti suunnittelemaan keskeisiin tekniikan sekä teknillisten palvelualueiden tutkintoihin kansallisesti yhtenäistä näyttötutkintoaineistoa. Sopimuksessa ovat mukana mm. Suomen Ammattiliittojen keskusjärjestö, Teollisuus ja Työnantajat sekä Opetushallitus. (ALVAR 2014.)

järjestelmässä. Opetushallituksen tehtävä on myös lähettää AIPAL-käyttäjätunnukset tutkintotoimikuntien puheenjohtajille ja sihteereille automaattisesti niiden toimikauden alussa. Tunnukset ovat voimassa toimikauden loppuun asti. (Opetushallitus 2012c, 81.)

Kaikki näyttötutkintojen suorittajat antavat säännöllisesti palautetta saamastaan koulutuksesta. Työvoimapolitiisella rahoituksella kouluttautuvat opiskelijat antavat palautteen OPAL-järjestelmän (Työ- ja elinkeinoministeriö TEM 2014b) kautta ja muut opiskelijat käyttävät sähköistä näyttötutkintojen palautejärjestelmää AIPAL:ia. Työhallinnon OPAL-järjestelmän tehtävänä on tuottaa tietoa työvoimakoulutuksen palautteesta työvoimakoulutuksen hankkijoille eli TE- toimistolle ja koulutuksen järjestäjälle eli oppilaitoksille. (TEM 2014a.)

Opiskelijoilta kerätään välipalautteet 1–3 kertaa koulutuksen aikana ja päättöpalaute koulutuksen päätyessä. Palautteet kerätään 5-portaisella strukturoidulla kyselyllä. Koulutuksen järjestäjä tehtävänä on aktivoida palautuslomakkeet sekä opastaa opiskelijoita palautteen antamisessa. Koulutuksen järjestäjällä on myös mahdollisuus liittää omia lisäkysymyksiään päättöpalautekyselyyn, minkä jälkeen opiskelijat antavat palautteen saamiensa ohjeiden mukaisesti. Palautteen keräämisen jälkeen koulutuksen järjestäjällä on mahdollisuus liittää väli- tai päättöpalauteen koulutuskohtaiseen peruseräraporttiin omia kommenttejaan. Kommentin kirjoittaminen on välttämätöntä, jos välipalautteesta tulee niisanottu hälytys (TEM 2014a, 15–19). Hälytys tarkoittaa määrämuotoista sähköposti-ilmoitusta, jonka järjestelmä lähettää sekä koulutuksen järjestäjälle että kyseisestä koulutuksesta vastuussa olevalle TE-toimistolle. Hälytys voi syntyä eri syistä: jos palautekyselyyn on vastannut liian pieni osa koulutukseen osallistuneista, jos palautteiden yleisarvosanan keskiarvo alittaa tietyn rajan tai jos sen kahden alimman arvosanaluokan osuus on liian suuri. Nämä raja-arvot ovat valtakunnalliset ja siten samat kaikissa järjestelmään kuuluvissa koulutuksissa, ja niitä voidaan tarvittaessa muuttaa “tarkoituksenmukaisen mittaustehon saamiseksi”. (TEM 2014a, 18–19.) Kun hälytysviesti tulee, on kouluttajan ja TE -toimiston arvioitava yhdessä, mistä on kysymys ja mitä toimenpiteitä tarvitaan.

Hälytyksillä on myös “peilikuva”: kiitosviestit. Niitä lähetetään, kun koulutukselle on annettu huomattavan myönteistä palautetta tai sitä on annettu poikkeuksellisen aktiivisesti (TEM 2014a, 18). Kiitosviestin saatuaan koulutuksen järjestäjän ei edellytetä ryhtyvän erityisiin toimiin.

3 NÄYTTELY- JA MESSURAKENTAMISEN OPETUS IKATASSA

Seuraavassa kuvaamme uuden näyttely- ja messurakentamisen näyttökoulutuksen suunnitteluprosessin sekä koulutuksen sisällön. Tarkastelu perustuu näyttötutkintovastaavan sekä näyttötutkinto-ammattialojen ammattialavastaavien asiantuntijahaastatteluhin sekä suunnitteluun osallistuneen ryhmämme jäsenen Markku Keimiöniemen havaintoihin.

3.1 Tekijät hakupäätöksen taustalla

Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksella on ollut järjestämislupa näyttely- ja messurakentamisen opetussuunnitelmaperusteiseen tutkintoon vuodesta 2008 lähtien. Työelämän haasteet ja vaatimukset ohjasivat koulutuksen järjestäjiä kuitenkin muuttamaan opetuksen näyttötutkintopohjaiseksi, jotta ryhmään saadaan mukaan useamman eri alan osaajia, joilla on jonkin verran työkokemusta. Edellisten ryhmien osalta tämä on toteutunut luontaisesti. Opetushallituksen vuonna 2013 julkisuudessa olleiden uudistus-suunnitelmien ja nuorten koulutustakuun myötä alkoi näyttää siltä, että jo jonkin toisen tutkinnon suorittaneita ei voida ottaa uusiin koulutusryhmiin mukaan.

Aikaisemman osaamisen tunnustaminen on johtanut siihen, että kaikilla tunneilla ei välttämättä ole ollut kovin suurta osallistujajoukkoa ja siitä on seurannut tarve yhdistellä ryhmiä. Erilainen osaaminen ja hyvin heterogeeninen ryhmä on tietysti opettajalle haastava, mutta toisaalta myös kykenevä varsinkin projektioppimiseen. Opiskelijoiden osaamisen hyödyntäminen asiakasprojekteihin on todettu erittäin tehokkaaksi tavaksi myös jakaa taitoja opiskelijoiden kesken. Asiakastöiden löytyminen on ollut hyvin helppoa, töitä on ollut tarjolla enemmän kuin niitä ehditään ottaa vastaan. Tämä kokemus on rohkaissut ammattialaa suunnittelemaan näyttötutkintopohjaista koulutusta ja myös tiimiyrittäjyyttä on mietitty vakavasti.

Näyttely- ja messurakentamisen koulutus on alkanut yleensä tammikuussa. IKATA:n markkinointitiimi on tehnyt hyvää työtä, mutta hakijoiden määrä on silti ollut varsin maltillinen, vaikka työllistyminen on ollut valmistuneille opiskelijoille helppoa. Ilmeisesti näyttely- ja messurakentaminen ei myöskään ole alana erityisen tunnettu. Esimerkiksi vuonna 2013 eräs messurakennusyritys ei tiennyt koulutuksen olemassaolosta mitään, mutta tiedon saatuaan oli hyvillään saadessaan valmiiksi koulutettuja osaajia yhteystietorekisteriin. Aloittamisajankohdan valinta sekä tunnettavuus ovat tekijöitä, joihin voi vaikuttaa ja tätä kautta hakijamäärää voidaan todennäköisesti lisätä.

3.2 Näyttötutkinnon järjestämisluvan hakeminen

Päätös näyttely- ja messurakentamisen järjestämisestä näyttötutkintopohjaisena tehtiin syksyllä 2013 samoihin aikoihin, kun olisi pitänyt ilmoittaa hakutiedot uuteen Opintopolku-portaaliin (Opetushallitus 2014c). Tuolloin vallitsevan tiedon perusteella tehtiin päätös rehtorin hyväksynnällä siirtyä näyttötutkintopohjaiseen koulutukseen, jonne haetaan erillishaun kautta. Erillishaun markkinointi on tietysti oppilaitoksen vastuulla ja sikäli näkyvyys vaatii enemmän panostuksia kuin esimerkiksi Opintopolku-palvelun kautta.

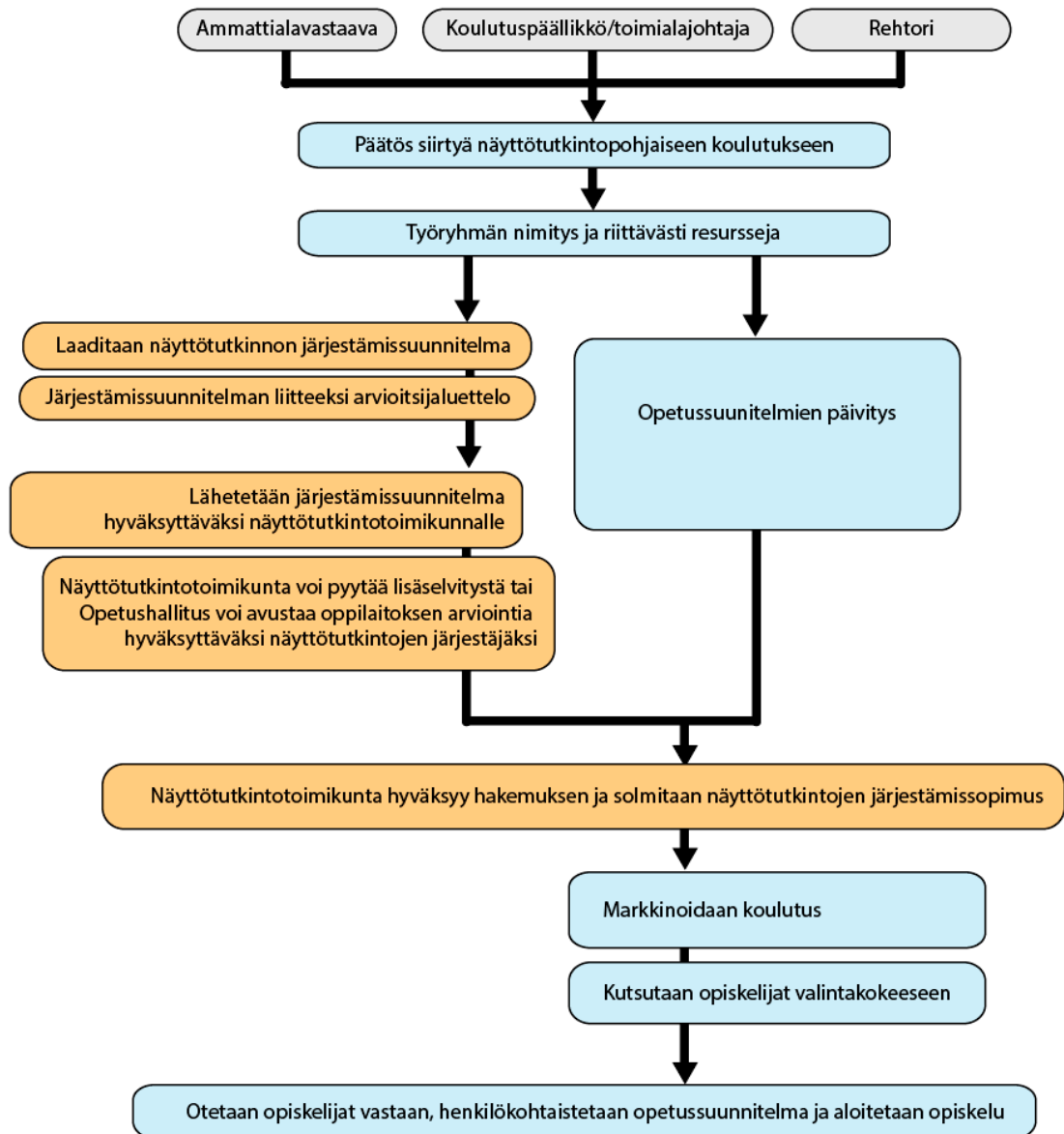
Päätöstä seurasi järjestelyvaihe. Ensimmäiseksi ryhdyttiin laatimaan näyttötutkinnon järjestämissuunnitelmaa ja tarkistamaan opetussuunnitelman toimivuutta. Järjestämissuunnitelman laatimiseen saatiin resurssiksi Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen näyttötutkinnoista vastaava lehtori, joka on myös näyttötutkintomestari. Tointa hoitava henkilö on ollut tekemässä myös muita näyttötutkintokoulutusten järjestämissuunnitelmia sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintojen järjestämissuunnitelmia.

Järjestämissuunnitelman hyväksyntä osoittautui vaikeaksi prosessiksi. Hakemuksen täyttämässä näyttötutkintomestarin tietotaito oli korvaamattoman arvokasta ja hakemus täytyikin hienosti. Vaikeimmaksi osuudeksi muodostui arvioitsijoiden hankinta ja hyväksyntä. Hyväksyttäviä opettajia ja näyttötutkintomestareita oli helppo järjestää, niitä oli oppilaitoksella kylliksi omasta takaa. Teollisuudesta saimme hyviä arvioitsijoita, mutta arvioitsijoiden lukumäärä ja hyväksytyt tutkinnonosat aiheuttivat haasteita. Hyväksyttäviin tutkinnonosiin täytyi kiinnittää erityistä huomiota, samoin henkilön rooliin – merkitäkö pienehkön yrityksen toimihenkilö työnantajan vai työntekijän rooliin? Näyttely- ja messurakentamisen järjestämissuunnitelman hyväksyjä on sisustusalan tutkintotoimikunta (Opetushallitus 2014e).

Arvioijaluettelo oli pääpiirteittäin kunnossa lokakuun lopussa 2013. Järjestämissuunnitelma saatiin lähetettyä hyväksyttäväksi marraskuun alussa, mutta sitä jouduttiin täydentämään jopa neljä kertaa. Arvioitsijoiden kelpoisuus eri tutkinnon osiin on aiheuttanut haastetta ja jos jotain tutkinnon osaa ei ole jollekin arvioitsijalle hyväksytty, on siitä voinut seurata lukumääräinen puutos kyseiseen tutkinnonosaan, näyttötutkintovastaava kertoo. Arvioitsijoiden hankinta teollisuudesta on melko haasteellista vaikka työstä maksetaan. Tiukka taloudellinen tilanne on ajanut yritysten resurssit tiukille eikä halukkuutta ylimääräisiin tehtäviin välttämättä ole.

Kehittämishanketyöryhmämme laati IKATA:ssa tehtyä työtä seurattuaan ja ryhmään kuuluvan TAKK:n näyttötutkintomestarin keräämään tietoon ja kokemukseen nojaten seuraavassa esitetyn prosessikaavion näyttötutkintoperusteisen koulutuksen aloittamisesta (kuvio 1). Tässä kaaviossa on esitetty prosessin kulku siten kuin sen IKATA:n tuoreim-

man muutosprosessin ja aikaisempien kokemusten perusteella tulisi edetä, jotta haluttu lopputulos saavutetaan inhimillisellä vaivannäön määrällä. IKATA:n kokemusten vakuuttamana voimme sanoa, että riittävä resurssien määrittely on tässäkin työssä ensiarvoisen tärkeää.

KUVIO 1. Näyttötutkintokoulutuksen käynnistäminen

Muutosprosessin valmistelun, hakemusten laadinnan, opetussuunnitelmien päivityksen, arviointisuunnitelmien muutosten ja näyttöjen arvioitsijoiden hankinnan sekä muiden muutostyöhön liittyvien töiden työläys osoittivat, että keskittyneeseen työskentelyyn tulee varata riittävästi aikaa. Opetustehtävän ohella tapahtuva muutostyö on kovin hidasta,

koska opettajan työ keskeytyy hyvin usein erilaisten asioiden selvittelyyn, eikä muutostyö edisty toivotulla tavalla. Myös arvioitsijaverkoston hankintaan tulee varata riittävästi aikaa, sen tarve voi yllättää. Suurimmat haasteet IKATA:n prosessissa liittyivät kuitenkin kokemattomuuteen. Uuden asian opiskelu vie aina oman aikansa ja sen sijaan että asiat vain tehtäisiin on ne ensin opiskeltava ja vasta sitten tehtävä. Lisäksi näyttötutkinnot ovat useille opettajille ja opiskelijoille sekä yritysmaailmassa toimiville melko tuntematon ilmiö.

Kun prosessi on käyty kertaalleen läpi, kuvion 1 kolme viimeistä vaihetta jatkavat aktiivisinta toimintaa. Erillishakuna ja joka toinen vuosi alkavana koulutusohjelmana näyttely- ja messurakentaminen vaatii myös markkinointiponnisteluja. Tämän kehittämishanketyön aikana aloittanut opetusryhmä on pilottiryhmä joka aloitti pienenä kuuden hengen ryhmänä, mutta tulevaisuudessa ryhmä koko on kasvatettava normaaliin kuudentoista hengen ryhmäksi. Näyttely- ja messurakentamisen ammattialavastaava ei usko tämän olevan ongelma, mutta se vaatii kuitenkin ponnistelua joihin kannattaakin keskittyä seuraavaksi.

3.3 Opetuksen rytmitys lukuvuoden aikana

Vaikka Näyttely- ja messurakentamisen koulutusohjelma on jatkossa näyttötutkintopohjainen, opetus järjestetään silti päiväopetuksena. Sama käytäntö vallitsee oppilaitoksen muissakin näyttötutkintopohjaisissa koulutuksissa, tekstiilissä ja ohjaustoiminnassa. Opiskelijalla on mahdollisuus osallistua opetukseen päivällä. Jos opin voi saada työstä tai työprojektista, se on tietysti näyttötutkinnon puolesta mahdollista.

Syksystä 2013 alkaen Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksessa siirryttiin nelijaksosjärjestelmään aikaisemmin käytössä olleen viisijaksaisuuden sijaan. Muutos oli kiva ja hyvä parannus, jonka myötä lukuvuoteen tuli hyvin selkeät jaksot. Aikaisemmin erityisesti joululomaan ja vuodenvaihteeseen katkennut kolmas jakso oli hyvin rikkonainen ja vaikeutti sekä opiskelijoiden että opettajien työtä. Nyt syksyn ensimmäinen jakso alkaa jatkossa ensimmäisestä työpäivästä ja päättyy syyslomaan. Toinen jakso alkaa syysloman jälkeen ja päättyy joululomaan. Syksy jaottuu selkeisiin osiin eikä opintoihin tule keskeytystä lomista. Kevätlukukausi on vielä hieman rikkonainen, sillä loppiaisena alkava kolmas jakso keskeytyy seitsemän viikon jälkeen, kun oppilaitoksessa järjestetään ns. vaihtoviikko, jolloin opettajat tarjoavat kaikille opiskelijoille vapaavalintaisia kursseja. Eri alojen opiskelijat voivat siis valita hyvin laajasta tarjonnasta mieleisiään opintoja. Vaihtoviikon jälkeen on vielä talviloma, joten keskeytystä tulee yhteensä kaksi viikkoa. Kevät on muutenkin katkonainen, kun pääsiäinen, vappu ja helatorstai pilkkovat viimeistä neljättä jaksoa muutoinkin hektiseen keväätaikaan.

Näyttely- ja messurakentajien opinnot alkavat muista aloista poiketen kevään ensimmäisestä jaksosta ja vaihtoviikko tulee heille hyvin nopeasti. Vaihtoviikon mahdollisuudet piti informoida uusille opiskelijoille heti.

Toinen jaksojärjestelmään ja näytöillä tutkinnonosa kerrallaan suoritettuihin opintoihin liittyvä aikatauluja muokkaava elementti on tutkintotilaisuudet. Pääsääntöisesti tutkintotilaisuuksia järjestetään keväällä toukokuussa, (ensimmäistä kevättä lukuunottamatta) sekä syksyllä joulukuun alussa. Tämä siksi, että jaksot voidaan opiskella lähes täysipainoisesti, mutta tilaisuuksia on kuitenkin riittävän paljon, ettei kerrallaan tarvitse suorittaa liian monta tutkinnon osaa. Kahden vuoden läpivientiajassa tutkintotilaisuuksia tulee kolme ja tutkinnon osia on yhteensä kahdeksan.

3.4 Tutkintotilaisuudet ja osaamisen tunnustaminen

Tutkintotilaisuuksia järjestetään vuosittain kaksi: keväällä toukokuussa ja syksyllä joulukuussa. Tarkoitus oli järjestää ensimmäinen tutkintotilaisuus jo ensimmäisenä keväänä 2014, jos sille olisi tarvetta. Kevään tilanne osoittautui kuitenkin haastavaksi. Koulutuksen järjestämiseen liittyvät muutokset, fuusio Sastamalan koulutuskuntayhtymään ja sen aiheuttamat muutokset sekä asiakasprojektien tulva ajoivat ajankäytön niin kireälle, että tutkintotilaisuudet päätettiin aloittaa vasta syksystä. Tällöin kahdeksan tutkinnon osaa suoritetaan kolmessa tutkintotilaisuudessa.

Tutkintotilaisuudessa opiskelijan suorituksen arvioi kyseiseen tutkinnon osaan hyväksytyt työnantajan ja työntekijän edustaja sekä opettaja joka ei ole opettanut opiskelijaa. Eri tutkintotoimikuntien ohjeissa on vaihtelua tältä osin – jotkut tutkintotoimikunnat päinvastoin korostavat opiskelijan oman opettajan roolia näyttötutkintosuorituksen arvioinnissa. Arvioijista yhden täytyy olla näyttötutkintomestari. Arvioijana ei voi toimia työharjoittelupaikan opiskelijan työnohjaaja tai opiskelijan sukulainen. Tutkintotilaisuudessa voidaan näyttää fyysinen tuotos tai työnäyte, mutta välttämättä näyttelyyn tai messuosastoon kuuluvia rakenteita ei voida tuoda mukana tutkintotilaisuuteen, vaan silloin on tyydyttävä dokumentaation tarkasteluun.

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen ovat tärkeä osa onnistunutta näyttötutkintotoimintaa. Tämä on kuitenkin vielä melko tuoretta asiaa ammattialoilla ja vaatii vielä töitä. Sen osoittavat kyselytutkimuksemme tulokset, jossa osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen sai keskiarvoksi 2,79 asteikolla 1–4 (kuvio 10). Tämä on selvä parantamisen paikka kuten myös henkilökohtaistaminen, jonka keskiarvo samalla asteikolla oli 2,56 (kuvio 11). Näyttely- ja messurakentamisen ammattialalla tämä aihealue tarvitsee enimmäkseen kokemusta ja rutiinia päätöksenteon turvaksi.

3.5 Asiakastyöt

Näyttely- ja messurakentajaopiskelijoiden koulutus pyritään järjestämään mahdollisimman kattavasti asiakasprojektien avulla. Siksi on ensiarvoisen tärkeää aloittaa työturvallisuusasioilla ja opetella käyttämään turvallisesti IKATA:n koneita ja laitteita. Ensimmäinen työ on oma harjoitus esimerkiksi näytteilleasettelutelineestä, mutta hyvin nopeasti työskentely muuttuu asiakasprojektien toteuttamiseksi.

Asiakastyöt ovat näyttely- ja messurakentajien opintojen merkittävä runko. Opiskelijoista tulee suoraan työelämäosaajia. Messurakennusyritykset ovat ilmaisseet tyytyväisyytensä, kun heidän tarpeisiinsa tulee osaajia. Opiskelijoille tulee myös luottavainen kuva työllistymisestä, kun heille on osoittaa selkeitä töitä. Seuraavassa kuvataan ensimmäisten opiskeluvuikkojen asiakastöiden tulvaa.

Ensimmäinen asiakastyö alkoi heti opiskelujen toisella viikolla ja tänä keväänä se oli somistus- ja sisustustyö. Tässä työssä käytiin asiakasyrityksessä, kuunneltiin heidän toiveensa, mitattiin ja kuvattiin kohde, suunniteltiin toteutus ja tarjottiin se. Tarjouskilpailussa hävittiin yksityiselle yritykselle, todennäköisesti aikataulusyistä, eikä toteutusta päästy tekemään. Tarjouksen hyväksymisen jälkeen olisi hankittu materiaalit, toteutettu esivalmistelut ja sisustettu kohde. Tässä työssä opiskelijoiden ohjaajana toimi sisustusalan ammattilainen. Opiskelijoiden ensimmäiseksi kohteeksi työ oli vaativa.

Toinen asiakastyö tuli Kotimaan Matkailumessuille 11.–13.4.2014. Ikaalisten kylpylä-kaupunki Oy yhteistyökumppaneidensa kanssa oli varannut messuilta 40 m²:n osaston. Osaston suunnittelussa oltiin mukana alusta saakka. Ideointia seurasi tarjouksen laadinta, josta opiskelijoiden osalle lankesi kartta- ja logoseinän laadinta ja tulostus, suuren lednäytön ”kehystäminen”, esitetelineiden rakentaminen kanoottiin, leikkipaikan toteutus ja taiteltavat paperihatut, jotka myös mainostivat osastoa sekä esittelijöiden paitojen ja huivien painatukset. Työmäärä oli melko suuri ja aikaa taas niukasti kuten messuille valmistautuessa on tapana. Työt olivat kuitenkin aivan täsmäiskua oikeaan työelämään, joten mielenkiintoa toteuttamiseen riitti ja osastosta tuli hyvä.

Pienempiä asiakastöitä kevään aikana oli uuden Ikaalisiin avatun kauppakeskus Kompin pop-up-myymälän somistus satumetsätyyliin sekä lasten taiteilunurkkaus. Lisäksi Ti-Ti Nallen kevätkiertueen lavasteiden tuunaus oli tätä kirjoitettaessa käynnissä. Opiskelijoilla oli myös hyvin vireillä omia työprojekteja sekä kesätyövalmisteluja. Asiakastöiden jatkuvuus on ollut koulutuksen alkuajan sopivalla tasolla. Kaikkea ei ole voitu ottaa vastaan, mutta sopivia töitä on ollut kaiken aikaa saatavilla. Opiskelijoille on ollut kesätyöpaikkoja ylimäärin tarjolla, joten työllisyystilannetta voi pitää hyvänä. Töitä on tarjottu lähinnä aikaisempien onnistumisten ja yhteistyökuvioiden perusteella, mutta onnistunut

messuosasto tuo aina uusia kyselyitä ja sitä kautta uusia asiakkuuksia. Lisäksi näyttötutkinnon arvioitsijat ovat osoittautuneet hyviksi yhteistyökumppaniksi asiakasprojektien hankinnassa.

Näyttely- ja messurakentaminen sopii mainiosti käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen tutkinnoksi. Sen lisäksi, että työ on usein raskastakin ruumiillista työtä, on taiteelliselle näkemykselle aina tarvetta ja vieläpä sekä asiakasta että yleisöä ymmärtäen. Perinteisten puusepän koneiden ja laitteiden ohelle myös sähköiset järjestelmät ovat tulleet osaksi jokapäiväistä työskentelyä. Näyttely- ja messurakentajien koulutus pyritään pitämään ajantasaisena ja mielellään jonkin verran aikaansa edellä. Ammatillisessa opettajakorkeakoulussa paljon käytetyt sosiaalisen median työkalut on otettu käyttöön myös näyttely- ja messurakentajien työvälineinä. Esimerkiksi asiakasprojekteista pidetään joko blogia tai pilvipalvelussa jaettua asiakirjaa, josta sekä asiakas että opiskelijat voivat seurata työn kulkua ja tarkistaa, mitä on sovittu ja missä mennään.

4 OPISKELIJOIDEN JA OPETUKSESTA VASTAAVAN HENKILÖS- TÖN MIELIPITEET NÄYTTÖTUTKINTOKOULUTUKSESTA

Tässä luvussa käsitellään kehittämishankkeen tutkimusosuutta. Tutkimusta tehtiin sekä kyselyn että haastatteluiden muodossa. Kyselyn tuloksia esiteltäessä kommentoidaan niihin liittyviä ajatuksia myös tutkimuksen ulkopuolisten asiantuntijahaastatteluiden ja -keskusteluiden pohjalta.

4.1 Tutkimusongelma ja tiedonhankinnan menetelmät

Tässä kehittämishanketyössä selvitettiin millainen prosessi on muuttaa koulutusohjelma opetussuunnitelmapohjaisesta näyttötutkintopohjaiseksi, esimerkkitapauksena Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen näyttely- ja messurakentamisen ammattiala. Samalla haluttiin tutkia *miten siirtyminen opetussuunnitelmapohjaisesta näyttötutkintoperusteiseksi on onnistunut tähän mennessä toisaalta opiskelijoiden ja toisaalta opetuksen järjestäjän kannalta*.

Näyttötutkintoon siirtymisen onnistumista mittaava tutkimus suoritettiin tapaustutkimuksena. Koko kehittämishankkeen kattavana tutkimusparadigmana voidaan pitää menetelmätriangulaatiota (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006), jossa yhdistyvät sekä kvalitatiivisina että kvantitatiivisina perinteisesti pidetyt tutkimusmenetelmät: yhtenä tiedonhankinnan menetelmänä käytettiin opiskelijoille suunnattua kyselyä ja toisena opetushenkilökunnan haastatteluita. Haastatellut näyttely- ja messurakentamisen, ohjaustoiminnan sekä tekstiilin ammattialavastaavat toimivat myös ryhmiensä opettajina. Myös rehtoria ja koulutuspäällikköä haastateltiin.

Kyselyssä kartoitettiin Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen kolmen eri ammattialan näkökulmia näyttötutkinnon onnistumiseen. Mukana olivat tekstiilialan, ohjaustoiminnan sekä näyttely- ja messurakentamisen nykyiset opiskelijat. Tekstiiliala on ollut näyttötutkintopohjainen jo vuodesta 2005, kun taas ohjaustoiminta ja näyttely- ja messurakentaminen ovat aloittaneet näyttötutkintopohjaisina vasta tammikuusta 2014. Kyselyyn osallistuneet opiskelijat olivat syksyllä 2013 aloittaneita tekstiilin opiskelijoita sekä tammikuussa 2014 aloittaneita ohjaustoiminnan sekä näyttely- ja messurakentamisen opiskelijoita. Tekstiilin opiskelijoilla oli siis lähes kahden vuoden opinnot takana kun taas ohjaustoiminnan ja näyttely- ja messurakentamisen opiskelijoilla oli vajaan neljän kuukauden opinnot takanaan. Kyselytutkimuksella ei voinut selvittää kattavasti sitä, kuinka hyvin muutoshanke lopulta vastaa kaikkiin sille asetettuihin odotuksiin, sillä uudistus on vielä niin tuore. Tutkimuksessa kartoitettiin asianomaisten mielipiteet tämän-

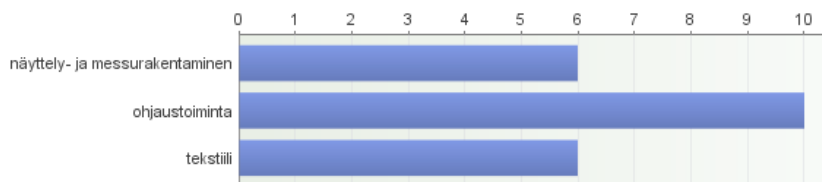
hetkisestä tilanteesta. Näyttötutkintomuotoisena pidempään organisoidun tekstiilialan opiskelijoiden mielipiteitä kartoitettiin ennen kaikkea vertailun vuoksi.

Opiskelijoille suunnattu kysely toteutettiin verkkopohjaisena kyselynä, jossa kutsu tutkimukseen lähetettiin sähköpostilla. Kyselyä varten kehittämishanketyöryhmä opetteli IKATA:ssa käytössä olevan kysely- ja analysointiportaalin Webropolin (2014) käytön. Opiskelijakysely lähetettiin 30 opiskelijalle ja siihen vastasi 22 opiskelijaa.

Ammattialavastaavien sekä rehtorin ja koulutuspäällikön haastatteluita ei nauhoitettu, eikä niitä siten ole myöskään litteroitu. Haastatteluita tehtiin muistiinpanoja haastattelu-tilanteiden aikana ja heti niiden jälkeen. Henkilöstön yhteistyöhalukkuus haastattelujen järjestämisessä ansaitsee erityismaininnan.

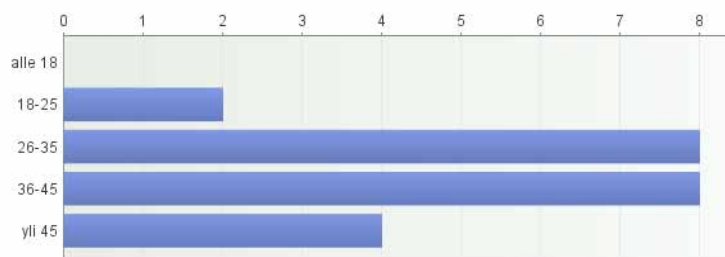
4.2 Kyselyn tulokset

Kyselyyn kutsuttiin 6 näyttely- ja messurakentamisen, 15 ohjaustoiminnan ja 9 tekstiilin opiskelijaa. Kyselyyn vastasi 6 näyttely- ja messurakentamisen, 10 ohjaustoiminnan ja 6 tekstiilin opiskelijaa (kuvio 2). Vastanneiden prosentuaalista osuutta 73% voidaan pitää tyypillisenä osallistumisaktiivisuutena.

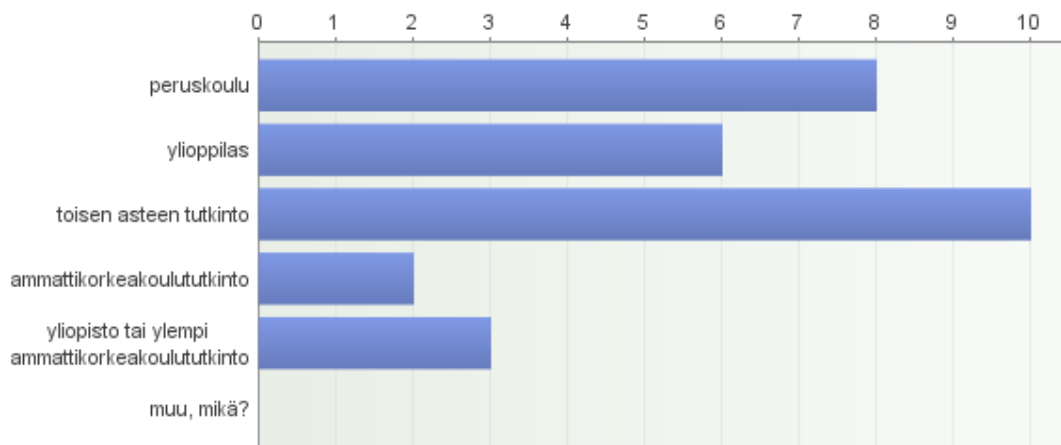
KUVIO 2. Kyselyyn vastanneet ammattialoittain.

Opiskelijoilta haluttiin selvittää taustakysymyksenä heidän ikäryhmänsä. Näyttötutkintoa suorittavista opiskelijoista kaikki olivat täysi-ikäisiä ja siten voidaan puhua aikuisopiskelijoista. Vastaajista suurin ikähaarukka osuu 26–45 ikävuoden välille. Ainoastaan kaksi vastaajaa oli ikähaarukassa 18–25 vuotta ja yli 45 vuotiaitakin oli neljä (kuvio 3).

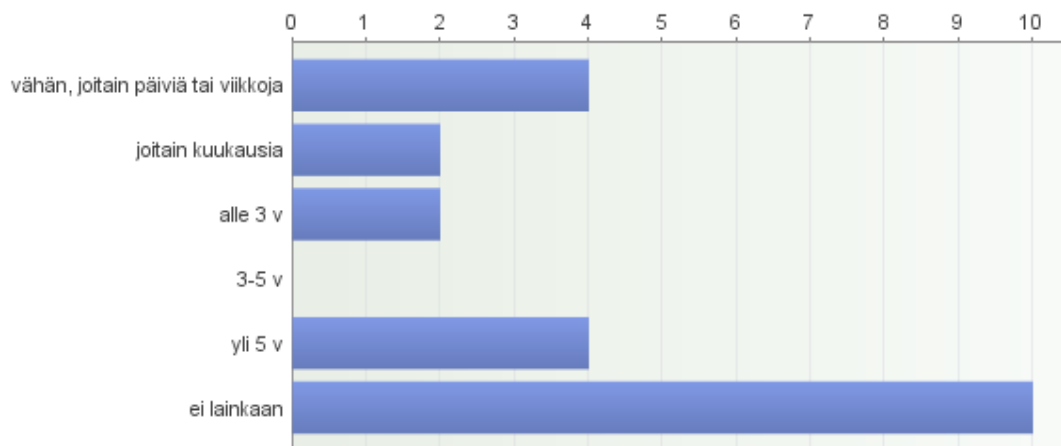
KUVIO 3. Näyttötutkinto-opiskelijoiden ikäryhmät.

Kaikilla kyselyyn osallistuneilla oli taustalla vähintään toisen asteen koulutus. Tämä tieto yhdessä ikäjakauman kanssa tukee hypoteesiä, jonka mukaan joukossa on täydennyskoulutettavia ja ammatinvaihtajia. Tämänkin kysymyksen vastaukset puoltavat opetuksen järjestämistä näyttötutkintoperusteisena (kuvio 4).

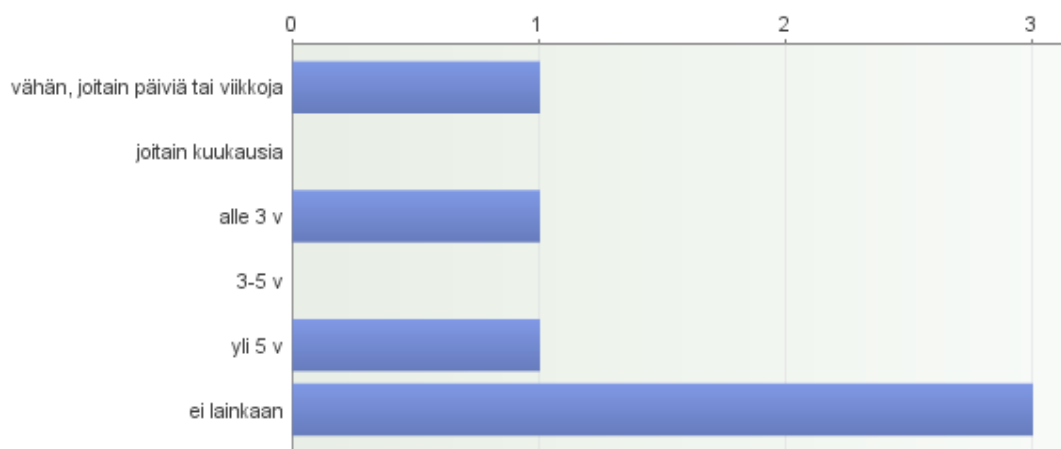
KUVIO 4. Kyselyyn vastanneiden aikaisempi koulutus.

Kyselyn laatijoilla oli ammattialavastaavien kanssa käytyjen keskusteluiden ja niissä mainittujen valintakoehaastatteluiden pohjalta alkuolettaimus, jonka mukaan näyttötutkintokoulutukseen hakeutuvalla on usein jo jonkin verran työkokemusta alalta jolle pyrkii opiskelemaan, mutta hän haluaa täydentää tietotaitoaan tai tarvitsee tutkintotodistusta työllistymisensä tueksi. Kuitenkin vastaajista yli puolet vastasi, ettei heillä ole lainkaan alaan liittyvää työkokemusta tai sitä on vähän, vain joitain päiviä tai viikkoja (kuvio 5). Toisaalta neljällä vastaajalla, eli neljänneksellä vastaajista, työkokemusta oli yli viisi vuotta ja he kuulunevat tähän oletuksen mukaiseen ryhmään.

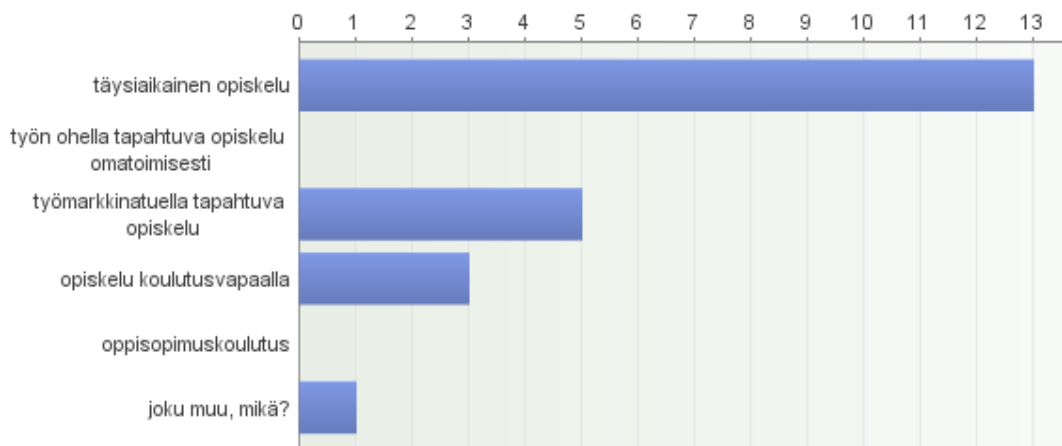
KUVIO 5. Opiskelemaasi alaan liittyvä työkokemus.

Tilanne oli vastaavanlainen myös näyttely- ja messurakentajien keskuudessa. Puolella vastaajista ei ollut alaan liittyvää työkokemusta, mutta yhdellä taas yli viisi vuotta (kuvio 6).

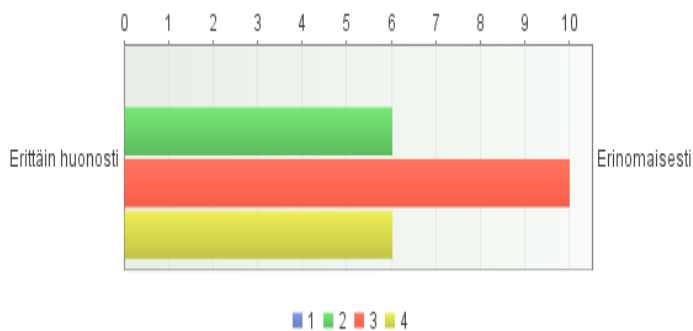
KUVIO 6. Alaan liittyvä työkokemus, näyttely- ja messurakennuksen opiskelijat.

Suurin osa opiskelijoista opiskelee täysiaikaisesti huolimatta ikäjakaumasta tai työkokemuksesta (kuvio 7). Työmarkkinatuella ja koulutusvapaalla opiskelevia on ollut jo nuorisoryhmissäkin, joten heitä ja työn ohella omatoimisesti opiskelevia olisimme ammattialavastaavien kertoman perusteella odottaneet enemmän.

KUVIO 7. Opiskelutapa.

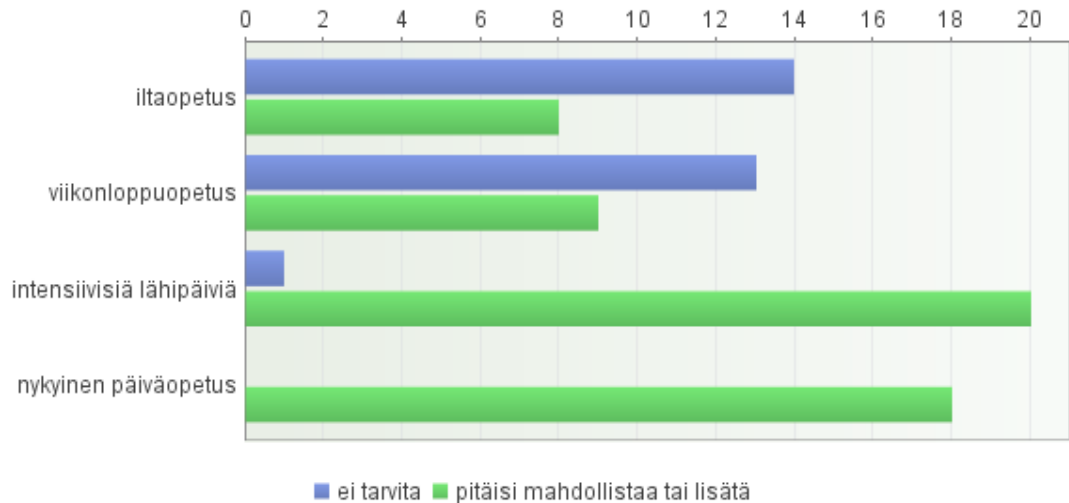
Kyselyllä kartoitettiin myös opiskelutavan toimivuutta opiskelijoiden mielestä numeerisella arvioinnilla asteikolla 1–4. Kyselyvastauksen keskiarvo oli tasan kolme (kuvio 8) ja se on hyvä tulos. Opiskelutapa vaikuttaa toimivalta.

1. Erittäin huonosti 4. Erinomaisesti, keskiarvo: 3

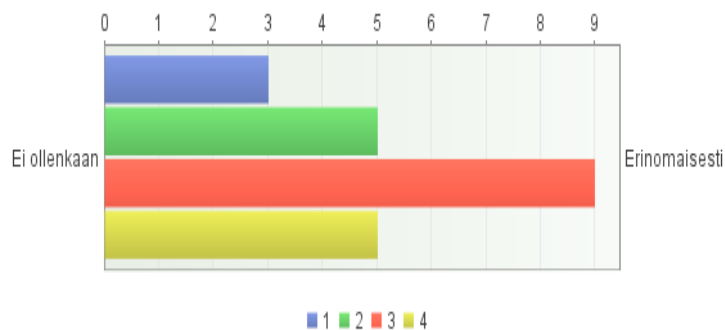
KUVIO 8. Opiskelutavan toimivuus -arvosanajakauma.

Kyselyssä haluttiin selvittää myös, että mikäli opiskelutapa ei vastaajan mielestä toimi, millä muutoksilla se saataisiin hänen mielestään toimivammaksi. Ilta- tai viikonloppu-opetusta ei juurikaan toivota. Sen sijaan intensiivisten lähipäiviä toivoivat lähes kaikki vastaajat. Toive on hyvin ymmärrettävä mm. muiden työprojektien, kulkuyhteyksien ja asumisen järjestämisellä. Kuitenkin 18 vastaajan mielestä 22:sta nykyinen päiväopetus tulee säilyttää (kuvio 9).

KUVIO 9. Opetuksen järjestäminen.

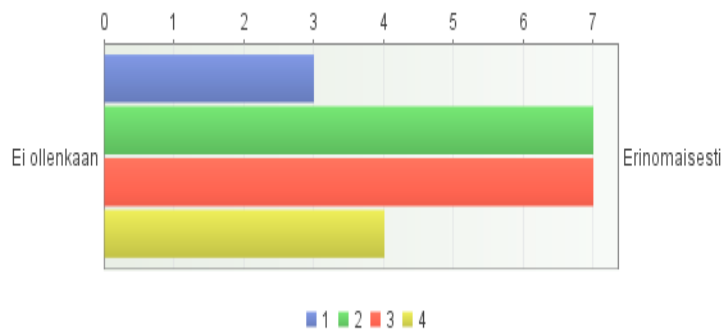
Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on kehittämishanketyöryhmän mielestä yksi hyvän ja tehokkaan näyttötutkintotoiminnan peruste ja sen avulla opiskelu voidaan kohdistaa niihin tietoihin ja taitoihin, jotka vielä puuttuvat. Samalla opiskelusta tulee opiskelijaa motivoivampaa kun saa opiskella uusia asioita. Kyselytutkimuksessa pyydettiin antamaan numeerinen arvosana asteikolla 1–4 aikaisemman koulutuksen ja työkokemuksen huomioimisesta. Suurimman osan vastaajista mielestä aikaisempi koulutus ja työkokemus oli huomioitu hyvin tai erinomaisesti (14 vastaajaa 22:sta), mutta kolmen vastauksen perusteella aikaisempaa koulutusta tai työkokemusta ei oltu huomioitu lainkaan (kuvio 10). Vastausten keskiarvo oli kohtuullinen 2,73, mutta siinä on selvästi parantamisen varaa.

1. Ei ollenkaan - 4. Erinomaisesti, keskiarvo: 2,73

KUVIO 10. Huomioitiinko aikaisempi koulutus tai työkokemus?

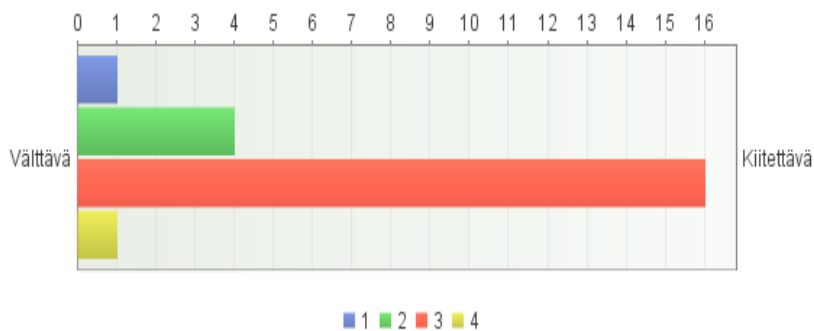
Toinen kehittämishanketyöryhmän mielestä tärkeä ominaispiirre näyttötutkinnoissa on henkilökohtaistaminen ja sen toteutus. Ammattialanvastaava koki henkilökohtaistamisen haasteelliseksi jo envalmiiksi, ja kysely vahvisti ajatuksen siitä ettei se ollut täysin onnistunut. Opiskelijoita pyydettiin arvioimaan henkilökohtaisen opetussuunnitelmansa toteutumista asteikolla 1–4. Tulosten keskiarvo nousee vain yhden opiskelijan vastauksen erolla yli asteikon puolivälin arvosanaksi 2,57 (kuvio 11). Henkilökohtaistamisessa on selvästi kehitettävää. Uudet koulutusohjelmat ovat vielä sen verran uudet, että henkilökohtaistamista ehditään tehdä myös jo aloittaneille opiskelijoille ja huomioimaan tämä tulevien opiskelijoiden osalta.

1. Ei ollenkaan - 4. Erinomaisesti, keskiarvo: 2,57

KUVIO 11. Toteutettiin henkilökohtainen opetussuunnitelma toiveitasi vastaavaksi.

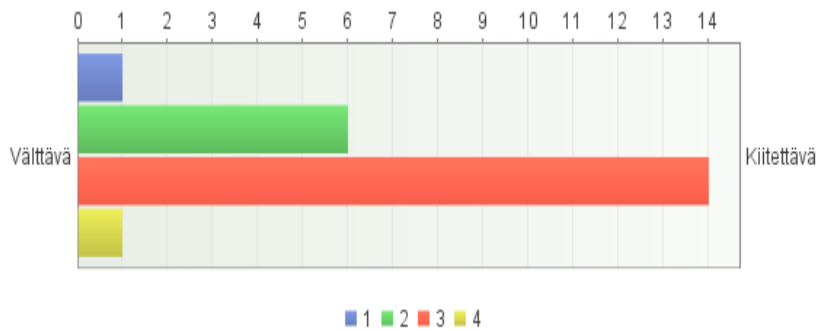
Kyselyllä haluttiin myös selvittää vastaajajoukon arvioita oppilaitoksesta, opiskelemaan ammattialasta sekä opetuksesta. Näitä arvioita voidaan käyttää mittareina opiskelijoiden tyytyväisyydestä. Oppilaitoksen yleisarvio oli hyvin selvä: arvosana-asteikolla 1–4 arvosanan kolme tai parempi antoi 17 opiskelijaa 22:sta. Oppilaitoksen yleisarvosanaksi muodostui kelvollinen 2,77. (Kuvio 12.)

1. Välttävä - 4. Kiitettävä, keskiarvo: 2,77

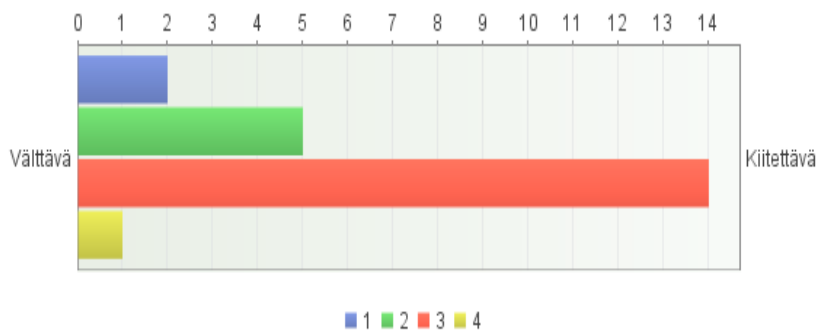
KUVIO 12. Oppilaitoksen yleisarvosana.

Siirryttäessä arvioimaan koulutusohjelman arvosanaa on kuvion muoto yhteneväinen opilaitoksen yleisarvion kanssa mutta hieman heikompi. Asteikolla 1–4 mitattuna keskiarvo on kelvollinen 2,68 (kuvio 13). Tyytyväisyydellä henkilökohtaistamiseen voi olla yhteys koulutusohjelman arvosanaan. Kehittämällä henkilökohtaistamista myös koulutusohjelman arvosana voi parantua. Yksi arvio on tullut myös heikoimmalle arvosanalle. Kehittämishankkeen aikana on ollut kevään yhteishaku ja työryhmän tietoon tuli että näyttötutkintoammattialalta on haettu toiselle. Heikko arvosana voi siis johtua opiskelijan kokemuksesta olla itselle sopimattomalla ammattialalla.

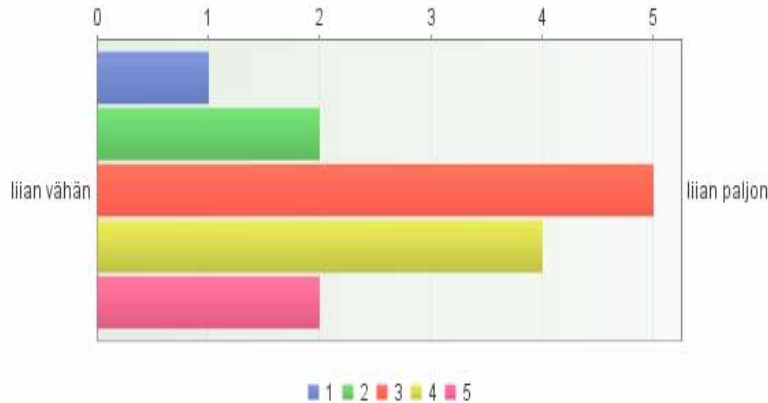
1. Välttävä - 4. Kiitettävä, keskiarvo: 2,68
KUVIO 13. Koulutusohjelman arvosana.

Opetuksen arvosana noudattelee jo tuttua linjaa. Heikoin arvosana annetaan nyt kaksi kertaa, mutta toisaalta selvä enemmistö arvioi opetuksen arvosanan hyvälle tasolle ja keskiarvo oli 2,64 (kuvio 14).

1. Välttävä - 4. Kiitettävä, keskiarvo: 2,64
KUVIO 14 Opetuksen arvosana.

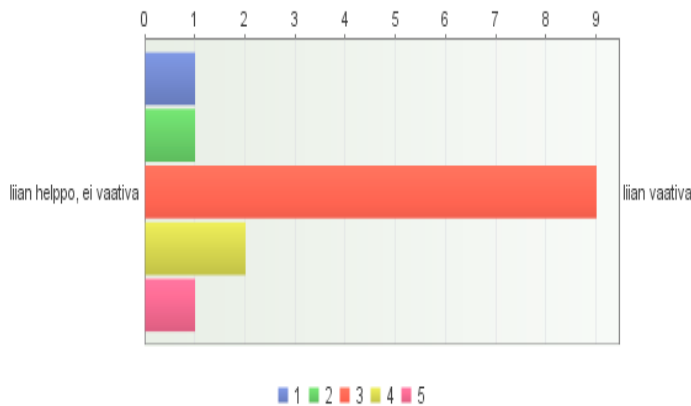
Näyttötutkintojen perustuessa usein asiakastöihin kysyttiin mielipidettä asiakastöiden määrästä. Tässä saatiin asteikolla “1 liian vähän – 5 liian paljon” keskiarvoksi erinomainen tulos 3,29. Mutta valitettavasti vastaukseen mahtui myös yksi “liian vähän”- ja kaksi “liian paljon” -vastausta (kuvio 15).

1. liian vähän - 5 liian paljon, keskiarvo 3,29

KUVIO 15. Asiakastöiden määrä.

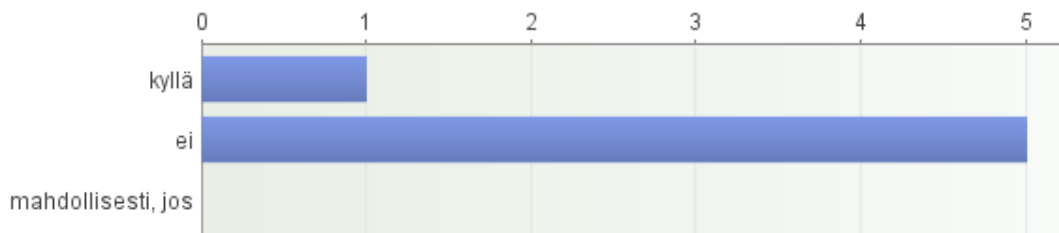
Asiakastöiden tulee olla sopivan haastavia, missä oli onnistuttu lähes täydellisesti: asteikolla 1–5 keskiarvo oli 3,07. Liian helppo ja liian vaativa löytyivät kyllä molemmat, mutta onneksi vain yksi molempia (kuvio 16).

KUVIO 16. Asiakastöiden vaativuus.

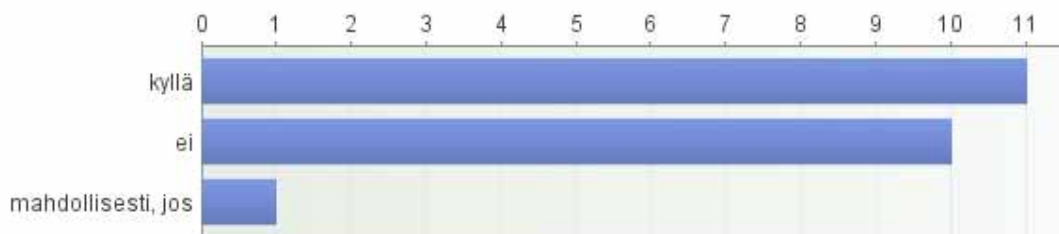
Kyselyllä haluttiin selvittää myös opiskelijoiden näkemys näyttötutkintoperusteisen koulutuksen soveltuvuudesta erityisesti näyttely- ja messurakentamisen ammattialalle. Tämän kysymyksen avulla oli tarkoitus arvioida opiskelijoiden kokemusta siitä, oliko päätös siirtyä näyttötutkintopohjaiseen koulutukseen heidän mielestään onnistunut. Näyttely- ja messurakentajista ainoastaan yksi vastaaja oli sitä mieltä, että koulutus soveltuisi

suoraan peruskoulun jälkeiseksi koulutukseksi (kuvio 17). Tulos vahvistaa koulutuksen järjestäjän päätöksen soveltuvuutta ammattialalle.

KUVIO 17. Soveltuvuus suoraan peruskoulun jälkeiseksi koulutukseksi

Tarkasteltaessa koulutuksen soveltuvuutta suoritettavaksi välittömästi peruskoulun jälkeen havaitaan, että mielipiteet näyttökoulutuksen soveltuvuudesta riippuvat ammattialasta. Vastaukset jakautuvat kaikkia vastauksia yhteensä tarkasteltaessa (kuvio 18) eri tavalla kuin messu- ja näyttelykoulutuksessa olvien tapauksessa. Kaikkien vastanneiden kesken vastaukset kääntyivät jopa niin päin, että koulutus soveltuisi peruskoulun jälkeiseksi koulutukseksi.

KUVIO 18. Koulutuksen soveltuvuus suoraan peruskoulun jälkeiseksi koulutukseksi

Tämän tutkimuksen perusteella näyttely- ja messurakentaminen on kyselyn tarkastelussa mukana olevista aloista ainoa, joka ei sovellu suoraan peruskoulun jälkeiseksi ammattialaksi. On kuitenkin muistettava, että näyttely- ja messurakentajat sekä ohjaustoiminnan opiskelijat ovat opiskelleet vasta tammikuun 2014 alusta alkaen, kun tekstiiliopiskelijat olivat jo toisen vuoden opiskelijoita.

4.3 Haastattelut

4.3.1 Rehtorin haastattelu

Rehtorin vastaus kysymykseen “miten näyttely- ja messurakentamisen koulutus näyttötutkintopohjaisena on näkynyt oppilaitosjohdolle?” oli mielenkiintoinen: “Näyttely- ja messurakentajien koulutuksesta ei ole tullut negatiivista palautetta, mikä on sen merkki että asiat sujuvat hyvin.” Rehtori jatkaa: “Asiakastyöt ovat projektiluontoisia, usein vastuullisia ja aikatauluiltaan haastavia. Aikuisryhmällä on usein kykyä tehdä vastuullista työtä ja joustaa tarvittaessa. Jousto ja joustavuus ovatkin näyttötutkintoa kuvaavat termit.” Kaikilta osin tilanne ei kuitenkaan vielä ole hyvä. Rehtorin mukaan näyttely- ja messurakentamisen ammattialan suurimmat haasteet ovat koulutuksen markkinoinnissa. Markkinointia tulee kehittää voimakkaasti, jotta opetusryhmä saadaan täydeksi. Markkinoinnin yhteydessä ammattialan nimi on myös vahvasti esillä. “Onko nimi oikea, eli kuvaava mutta houkutteleva?” rehtori pohtii.

Rehtorin arvion mukaan päätös siirtyä näyttötutkintopohjaiseen koulutukseen on ollut oikea ja hän tiivistää vastauksensa: “Koulutetaan asiakaslähtöisesti työelämän osaajia tuottaen.” Yhdessä näyttely- ja messurakentamisen ammattialavastaavan kanssa rehtori toteaa vielä työllistymisen tai jatko-opintomahdollisuuksien² olevan erinomaisella tasolla. Edellisen ryhmän työllistymis- tai jatkokoulutuspaikat toteutuivat 100-prosenttisesti ja uudelle ryhmälle kesätöitä olisi ollut tarjolla kaikille halukkaille.

Myös muita uusia ammattialoja tultaneen toteuttamaan jatkossa näyttötutkintopohjaisina. Ainakin soitinrakennuksessa, jonka opiskelijoista on jo nyt puolet aikuisia ja puolet nuoria, suunnitellaan samanlaisia muutoksia kuten parilla muullakin ammattialalla (vrt. koulutuspäällikön haastattelu), siitäkin huolimatta että toiseen toisen asteen tutkintoon kaavailaan merkittäviä yksikköhinnan leikkauksia, rehtori toteaa.

4.3.2 Koulutuspäällikön haastattelu

Koulutuspäällikön mukaan näyttötutkintopohjaisuus varsinkin näin moniulotteisella ja monta ammattitaitoa yhdistävällä alalla kuin näyttely- ja messurakentaminen vaikuttaa hyvältä ratkaisulta. Opiskelijalle karttuu ainakin jonkin verran ammatissa sovellettavaa työkokemusta. Koulutusaika voisi muuten olla ammattitaidon kartuttamiseksi liian lyhyt

² Ammatillisessa peruskoulutuksessa ja näyttötutkintona suoritettu perustutkinto antavat jatko-opintokelpoisuuden ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin. (Opetushallitus 2012a.)

ja lähinnä johdanto työelämään, kun näyttötutkinto-opiskelijasta voi nyt tulla suoraan työelämäosaaja. Näyttötutkintokoulutus saattaa myös olla houkuttelevampi mahdollistaen tiiviimmän ja nopeamman valmistumisen. Opiskelijoilla on usein nähtävissä selvää tavoitteellisuutta opinnoissaan. Näyttötutkintorakenteessa ammattialavastaavan ja ryhmänohjaajan työ korostuu henkilökohtaistamisen ja opintosuunnitelmien järjestelyn myötä.

Nonstop-koulutusta halutaan kokeilla tietyissä rajoissa. Esimerkiksi aloittaminen voisi olla mahdollista aina kunkin jakson alusta. Kaikkia oppeja kuten kulttuuritietoaineita ei haluta puhtaasti työssäoppimis- ja näyttöpohjaisiksi, jotta niiden laaja-alaisuus säilyy. Näyttötutkintokoulutuksia tullaan todennäköisesti pikemminkin lisäämään kuin vähentämään, mutta nuorisotakuun toteutumisesta täytyy pitää huoli. Rakennusrestaurointi ja aseala voisivat olla Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen seuraavia mahdollisia näyttötutkintoperusteisiksi muutettavia ammattialoja.

4.3.3 Ammattialavastaavien haastattelut

Tekstiilialan ammattialavastaava kertoo, että tekstiilin ammattiala siirtyi näyttötutkintoihin vuodesta 2005 alkaen. Vuosien 2004 ja 2005 aikana tekstiili haki uusia suuntia, sillä sen suosio oli laskenut huippuvuosista. Näkemys opiskelijoista oli, että he ovat aikuisia, jotka haluavat enemmän täsmäkoulutusta ja niin sanottuja isoja tekniikoita. Koulutusta alettiin suunnata aikuisille ja sitä alettiin räätälöidä yksilön tarpeita vastaavaksi, mikä onkin yksi näyttötutkintojen tunnuspiirteistä. Näyttötutkinnosta ei tullut kuitenkaan täysin aikuiskoulutusta koska aikuisopiskelija ei voi saada matkatukea. Perinteisesti Ikaalisiin on kuljettu opiskelemaan kauempaakin, yleensä Tampereen suunnasta, josta kulkuyhteydet ovatkin hyvät ja koulumatkatuen seurauksena myös edulliset. Matkatuesta johtuen ryhmissä on ollut syksyyn 2013 saakka puolet nuoria ja puolet aikuisia.

Tekstiili on hoitanut henkilökohtaistamista esimerkillisesti. Osa opiskelijoista on tunnollisesti koulussa päiväopetuksessa, mutta ne joiden työ soveltuu hyvin yhteen tutkinnon kanssa, käyvät koululla ainoastaan tutkintotilaisuuksissa. Näyttötutkintopohjaisuus paransi sekä hakijoiden määrää että opiskelumotivaatiota. Tekstiilin ammattialavastaavalla ei ole näyttötutkintopohjaisuudesta mitään negatiivista sanottavaa.

Uusien näyttötutkintoalojen ohjaustoiminnan sekä näyttely- ja messurakentamisen opettajat eivät voi vähäisestä kokemuksesta johtuen paljon arvioida muutoksen vaikuttavuutta. Sekä ohjaustoiminnan ammattialavastaavan että näyttely- ja messurakentamisen ammattialavastaavan ja tämän kehityshanketyöryhmän jäsenen Markku Keimiöniemen mukaan näkemys uudesta suunnasta oli oikea.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kyselyn tulos vastasi ennakko-odotuksia ja todensi asiantuntijahaastatteluiden ohella, että päätös muuttaa näyttely- ja messurakentamisen koulutus opetussuunnitelmapohjaisesta näyttötutkintopohjaiseksi oli oikea läpi koulutuksen järjestäjäorganisaation, tärkeimpiä tekijöitä eli uusia työelämäosaajia, opiskelijoita myöten. Mainittava on myös että koko ryhmä – joka tässä pilotointivaiheessa on pieni kuuden opiskelijan suuruinen – oli vastannut kyselyyn.

Koko prosessin toteutus on tähän mennessä on sujunut suunnitelmallisesti mutta hitaasti. Muutostyö vaatii keskittymistä ja aikaa toteuttaa tarvittavat toimet. Työn ohella prosessin toteuttaminen on työläs ja hidas. Hakemukset on kuitenkin laadittu oikein ja työskentely tutkintolautakunnan kanssa on alkanut. Vaikka koulutus on vielä alkuvaiheissaan ja opiskelijoita on melko vähän, tähänastiset tulokset viittaavat siihen että prosessi on onnistunut. Tämänlaisen projektin toteuttamisessa on yleensä määräävänä tekijänä kiire ja tiukka aikataulu. Myös projektin toteuttajien kokemattomuus ja mahdolliset muut työt yleensä haittaavat toteutusta.

LÄHTEET

Ammattitutkintoaineiston laadunvarmistus ALVAR. 2014. Näyttötutkintoaineistojen koelma. Luettu 15.5.2014. <http://www.alvar.fi/>

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta. HE 40/2005.

Hämäläinen, Aarne. 2014. Haastattelu 7.5.2014. Haastattelija Anttila, J. Tampere.

Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitos. 2014. Koulutustarjonta. Luettu 13.5.2014. <http://ikata.lpkky.fi/dynamic/1/3.html>

Keimiöniemi, Markku. 2014. Haastattelu 7.4.2014. Haastattelijat Anttila, J. & Hämäläinen, A. Ikaalinen.

Kivelä, Helen 2013. Näyttötutkinnon järjestämissuunnitelma, käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto, artesaani 2009. Tuotteen suunnittelun ja valmistamisen osaamisala. Päivitetty 24.11.2013. Ikaalinen: Länsi-Pirkanmaan koulutuskuntayhtymä, Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitos.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/1998.

Opetushallitus. 2012a. Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano. Ammatillisena peruskoulutuksena ja näyttötutkintona. Saatavilla myös http://www.oph.fi/download/142550_Ammatillisten_perustutkintojen_perusteiden_toimeenpano.pdf

Opetushallitus. 2012b. Näyttötutkintojen järjestämissopimus 2012. Määräykset ja ohjeet 2012:25. Luettu 22.3.2014. http://oph.fi/download/143426_Nayttotutkintosopimus_2012_VERKKOON.pdf

Opetushallitus. 2012c. Näyttötutkinto-opas. 5. uudistettu painos. Luettu 20.3.2014. http://www.oph.fi/download/143969_Nayttotutkinto-opas_2012.pdf

Opetushallitus. 2012d. Ohje tutkintotoimikunnille näyttötutkintojen järjestämisedellytysten selvityksen hakemista varten. Luettu 15.4.2014. http://www.oph.fi/download/139686_Selvitykset_jarjestamisedellytyksista_ohje_02032012.pdf

Opetushallitus. 2014c. Opintopolku-portaali. Suomalaisten oppilaitosten ja korkeakoulujen ylläpitämä elinikäisen ja yksilöllisen opintopolun suunnittelu- ja toteutusportaali. Luettu 26.4.2014. <http://www.opintopolku.fi>

Opetushallitus. 2014d. Sähköinen näyttötutkintojen palautejärjestelmä AIPAL. Luettu 15.5.2014. http://www.oph.fi/tietopalvelut/arviointi- ja_seurantatieto/aipal

Opetushallitus. 2014e. Tutkintotoimikunnat. Luettu 12.4.2014. http://www.oph.fi/koulutus_ ja_tutkinnot/ammattikoulutus/tutkintotoimikunnat

Opetusministeriö. 2008. Tiedote AIPAL-järjestelmästä ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen järjestäjille. Näyttötutkinnoissa otetaan käyttöön opiskelijapalutejärjestelmä. Luettu 15.5.2014. http://www.oph.fi/download/32846_OPM_AIPALTiedote9.5.2008.pdf

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettu 14.5.2014. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>

Sastamalan koulutuskuntayhtymä. 2014. Koulutuskuntayhtymän www-sivuston etusivu. Luettu 13.5.2014. <http://www.sasky.fi/>

Tampereen Aikuiskoulutuskeskus. 2006. Opetussuunnitelman yleinen osa. Tutkintoon valmistava koulutus. Naakankolo-laatu järjestelmän dokumentti- ja ohjekokoelma (intranet). Luettu 10.4.2014.

Tuuri, Hanna. 2011. Let's HOPE. Kohti yrittäjyyden oppimisen vallankumousta. 2. painos. Saarijärven Offset Oy. Myös verkossa. Luettu 28.4.2014. <http://issuu.com/letshope/docs/hope>

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2014a. OPAL- ja ARVI-yleiskuvaus 2014. Päivitetty 19.3.2014. Luettu 22.4.2014. https://asiointi.mol.fi/opalohjeet/OPAL_yleiskuvaus.pdf

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2014b. OPAL-palautejärjestelmä. Versio 2.10.1. Luettu 22.4.2014. <http://asiointi.mol.fi/opal>

Webropol. Kysely- ja analysointisovellus. Luettu 8.4.2014. <http://www.webropol.fi>

Valtioneuvoston asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 812/1998.

LIITTEET

LIITE 1. Opiskelijoille lähetetty kyselylomake

Näyttötutkintomuotoisen opetussuunnitelman onnistuminen

1. Valitse sukupuoli *

- nainen
- mies

2. Valitse ikäryhmäsi

- alle 18
- 18–25
- 26–35
- 36–45
- yli 45

3. Aikaisempi koulutuksesi

Voit valita useampia vaihtoehtoja.

- peruskoulu
- ylioppilas
- toisen asteen tutkinto
- ammattikorkeakoulututkinto
- yliopisto tai ylempi ammattikorkeakoulututkinto
- muu, mikä?

4. Kuinka paljon sinulla on alaan liittyvää työkokemusta?

- vähän, joitain päiviä tai viikkoja

- joitain kuukausia
- alle 3 v
- 3–5 v
- yli 5 v
- ei lainkaan

5. Valitse opintoalasi

- näyttely- ja messurakentaminen
- ohjaustoiminta
- tekstiili

6. Mikä on opiskelutapasi?

- täysiaikainen opiskelu
- työn ohella tapahtuva opiskelu omatoimisesti
- työmarkkinatuella tapahtuva opiskelu
- opiskelu koulutusvapaalla
- oppisopimuskoulutus
- joku muu, mikä?

7. Jos arvioisit opiskelutapasi toimivuutta, minkä arvosanan antaisit?

	1	2	3	4	
Erittäin huonosti	☐	☐	☐	☐	Erinomaisesti

8. Opetuksen järjestäminen. Jos arvioit omaa opinteluasi, tarvittaisiinko jotain seuraavista:

	ei tarvita	pitäisi mahdollistaa tai lisätä
iltaopetus	☐	☐
viikonloppuopetus	☐	☐
intensiivisiä lähipäiviä	☐	☐
nykyinen päiväopetus	☐	☐

9. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. Huomioitiinko aikaisempi koulutus tai työkokemus?

	1	2	3	4

Ei ollenkaan Erinomaisesti

10. Toteutettiin ko henkilökohtainen opetussuunnitelma toiveitasi vastaavaksi? kyllä/ei

Ei ollenkaan 1 2 3 4 Erinomaisesti

11. Soveltuisiko koulutus mielestäsi suoraan peruskoulun jälkeiseksi koulutukseksi?

kyllä

ei

mahdollisesti,

jos

12. Minkä yleisarvosanan antaisit koululle?

Välttävä 1 2 3 4 Kiitettävä

13. Minkä yleisarvosanan antaisit koulutusohjelmillesi?

Välttävä 1 2 3 4 Kiitettävä

14. Minkä yleisarvosanan antaisit opetukselle?

Välttävä 1 2 3 4 Kiitettävä

15. Jos opetuksesi perustuu asiakastöihin, onko niiden määrä mielestäsi?

liian vähän 1 2 3 4 5 liian paljon

16. Arvioi vielä asiakastöiden vaativuutta.

liian helppo, ei vaativa 1 2 3 4 5 liian vaativa

17. Lopuksi vielä terveiset koulutuksen järjestäjlle tähän. Kiitoksia

vastauksesta ja hyvää kevättä!

